

*„A magyar nyelv tanítására
különös gond fordítandó.”*

/KAZINCZY/

FELADATLAP

az

„ÉDES ANYANYELVÜNK”

nyelvhasználati verseny országos döntőjére

a gimnáziumi versenyzők

számára

Sátoraljaújhely

2010

1. Állapítsa meg, milyen szófajúak a példamondat aláhúzott szavai!

Amint igaz, hogy a haza tart meg bennünket, úgy igaz az is, hogy nekünk is meg kell tartanunk a hazát.

/Nyiró József/

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

2. Minél pontosabban nevezze meg a példamondat szavainak végén aláhúzott toldalékok fajtáját!

Abszurditás, hogy vakmerő tettnek minősült március 15-én a szív fölé kitenni a kokárdát, hovatarozásunk öröklött, vállalt jelképét, azt, hogy magyarok vagyunk Magyarországon, például Pécsett.

/Döbrentey Kornél/

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

3. Adja meg a következő szavak jelentését! (lehetőleg egy szóval vagy szó szerkezettel)

- a) monarcha
- b) monopólium
- c) monoteizmus
- d) monotónia

4. A magyar irodalom órákról (is) jól ismerheti az eufemizmus fogalmát.

a) Röviden határozza meg vagy írja körül a jelentését!

.....

b) Köznapi nyelven mit jelenthetnek az alábbi eufemizmusok?

Alacsonyan kvalifikált házi szárnyas.....

Nem bonyolult lélek

c) Röviden fejtse ki a véleményét a stíluseszköz használatáról!

.....

.....

.....

.....

.....

5. Értelmezze a következő szólásokat!

a) zsindey van a háztetőn

.....

b) glédában áll

.....

c) golgotát jár

.....

d) Pénelopé vászna

.....

6. Adja meg a *gerinc* szónak legalább négyféle jelentését! Foglalja is mondatba!

a)

-
- b)
-
- c)
-
- d)
-

7. Állapítsa meg, hogy az alábbi közmondás-párok kipontozott részéből melyik szó hiányzik!

- a) A szívéhez a gyomrán keresztül vezet az út.
Elég, ha a egy fokkal szebb az ördögnél.

a hiányzó közös szó:

- b) Ahol van, ott fénynek is lennie kell.
Senki sem ugorhatja át a sajátt.

a hiányzó közös szó:

- c) Senki sem lehet próféta a sajátban.
Anak a füstje is kedvesebb, mint idegen országnak a tüze.

a hiányzó közös szó:

- d) A a legdrágább kincs.
Az elveszettt nehezebb visszaszerezni, mint az elveszett vagyont.

a hiányzó közös szó:

8. Az egyik kedvelt könnyűzenei (rock) együttes dalának szövegét olvashatja alább. Emelje ki legalább négy olyan gondolatát, amelyek általános, erkölcsi üzenetet hordoznak!

Saját szavaival fogalmazza meg!

Mennyit ér?

Mikor nem látsz már színeket
Fáradtan induló reggelen
Hidd el, hogy én is érzem
S nekem te nem vagy idegen

Mikor nem látod már a célt
S tán a hited sem töretlen
Húzódj csak félre, és úgy gondold végig
Mitől jó élni és mitől nem

Refr.:

Mennyit ér, aki nem tud, csak tudni vél?
Mennyit ér, aki korlátok nélkül él?
Mennyit ér, aki úgy fordul, mint a szél?
Mennyit ér, aki kér csak, de adni fél?

Mikor győztesként veszítesz
S a „miért” könnyeid látom a szemedben
A válasz itt van, csak nem vetted észre
Vénülő fákban s porladó kövekben

Magad választod a nehezebb sorsot
És megbecsülöd az őszinte szót
Attól vagy ember, hogy különb tudsz lenni
És felismered a rosszat s a jót.

(Nyerges Attila)

- a)
-
- b)
-
- c)
-
- d)
-

9. Az ismert jelöléseket használva elemezze mondatrészek szerint a példamondatot!

Készítse el az ágrajzát is!

Petőfi közismert művében Jancsi látta Iluskává válni a virágot.

10. Mely fogalmakat rejtik az alábbi meghatározások?

- a) Milyen az a személy, aki a társas életben udvariasan viselkedik, mások kívánságát mintegy kilesve, azt előre teljesíteni iparkodik, figyelmes, készséges?
.....
- b) A társadalomnak az a rétege, amelynek tagjai szellemi munkával tartják fenn magukat.
.....
- c) Milyen az a személy, aki gondolatait szereti közölni másokkal, aki sokat és szívesen beszél a saját ügyeiről; aki beszédes?
.....
- d) A társas érintkezésben mások személyét, meggyőződését tiszteletben tartó, az erőszakos fellépéstől, eszközöktől tartózkodó, udvarias, különösen a nőket tiszteletben tartó, a gyengébbekhez kíméletes férfi.
.....

11. a) Határozza meg minél pontosabban a *norma* szó jelentését!

b) Néhány mondatban fejtse ki: Ön szerint miként és mennyire érvényesül ez ma beszéd-, magatartás-, érintkezéskultúránkban!

- a)
-
-
- b)
-
-
-
-
-
-

12. Jelölje a *Beszélni nehéz!* című rádióműsor megfejtéseiben alkalmazott módon a példamondat hangsúlyait és szüneteit!

Öregkorára még az is hazai földre vágyik vissza, aki korán szakadt ki belőle, és élete egyébként sikeres volt.

13. Pótolja a hiányzó írásjeleket – s ahol szükséges, a nagybetűket – a következő tagolatlan szövegben!

amikor eladó az egész világ nincs szükség a szép szóra pontosabban most volna igazán nagy szükség arra hogy minden kimondott és leírt szavunk igaz legyen jó és szép amikor nincs idő arra hogy meghallgassuk a másik ember örömét vagy bánatát lebénul a nyelv amikor bizalmatlanná válnak az emberek elfordulnak egymástól elrohannak egymás mellett mintha fölöslegessé vált volna a nyelv ha egyre kevesebben tudják kimondani hogy édesanyám s ha nacionalistának bélyegzik azt aki kimondja hogy édes hazám akkor édes anyanyelvünk keserűvé válik amikor a politika hatalmi harccá válik a közjó szolgálata helyett kivesznek a társadalomból az igaz ügy az ember ügyének képviselői a szószólók

/Korzenszky Richárd/

14. A magyar történelem és művelődéstörténet néhány településének névfelidéző szókapcsolatát adjuk meg a következőkben; írja melléjük a megfelelő nevet!

- a) a kálvinista Róma
- b) a hírhős város
- c) az ország szíve
- d) a fekete város
- e) a koronázó város
- f) a magyar Versailles
- g) a paprika fővárosa
- h) a folyók városa

15. Elemezze a tagmondatok fajtája és viszonya szerint az alábbi példamondatokat!

a) És számomra ennyi év után (a szülőföldnek) már nem is az a valósága fontos, amellyel ma találkozom, ha odahaza járok, hanem az, amely bennem él. /Gál Sándor/

.....
.....
.....

b) Általában azt tapasztalom, hogy a kellemes dolgokat anyanyelven tudom inkább közölni, de a kellemetlen dolgok könnyebben mennek más nyelven.

.....
.....
.....

16. Állapítsa meg, hogy melyik stílusrétegbe sorolhatók az alábbi szövegrészletek! Röviden jellemezze az adott stílusréteget!

A) „A lexémát az elmondottak alapján így határozhatjuk meg: A lexéma a nyelvnek olyan (elemi vagy komplex) fogalmat jelölő – és alakilag elemi vagy szerkesztett – standard egysége, amely alakját tekintve önálló, önmagában (egyszerű vagy kombinált) jelként működik, a beszédben megjelenő glosszémák megszerkesztéséhez pedig alapul vagy legalábbis eszközül szolgál.” /Deme László/

a) a stílusréteg megnevezése:

b) a stílusréteg jellemzői:

.....
.....
.....
.....

B) „Ha római tanács és nép maga hatalmának főpontján még most is állana; ha mi ezen római népnek egy meghódított tartományocskája volnánk; s úgy, mint alattvalók folyamodnánk hozzájuk, hogy szabadulhassunk meg nyelvöktől, s ők adták volna nekünk ezen választ, azt, Tek. Rendek meg tudnám fogni; de mikor magyar nemzetnek kívánságára, magyar főrendek adnak ilyen választ, azt megfogni nem tudom. Miért nem akarnak a mi kérésünkre hajolni? Azt mondják, nyolc század óta van öszveköttve a nemzettel a római nyelv; s annál fogva az több érdekekkel van összekapcsolva, és eltörlésére vagy megváltoztatására felette szükséges előbb mind a kívánság eredetét s kiterjedését, mind pedig a teljesedés lehetőségét és említett érdekekkel való megegyeztetetőségét bővebb vizsgálat alá vétetni. Rendes dolog, Tek. Rendek! Én ezen oldalról más érdeket nem ismerek, mint azt, mely abból foly, hogy mi magyarok és független, önállású nemzet vagyunk, legalább akarunk lenni.” /Kölcsey Ferenc/

a) a stílusréteg megnevezése:

b) a stílusréteg jellemzői:

.....
.....
.....
.....

17. Húzza alá az alábbi mondatokban hibásan használt szót, kifejezést!

Írja le az odaillő, helyes formát!

a) Drágám, most tudtam meg a kalauztól, hogy a vonatom három óra magaslatában érkezik meg Sárospatakra.

Helyesen:

b) A klasszikus ipari forradalom egyik fontos következménye volt a higénés viszonyok jelentős javulása.

Helyesen:

c) Sajnos az utóbbi években-évtizedekben kezdenek kiüresedni az emberi kapcsolatok, mondatainkban, tetteinkben egyre jellemzőbb az elgépesedés.

Helyesen:

d) Szerintem az üzem vezetői megtalálták a legideálisabb megoldást: lemondtak, mielőtt a felettesek felmondtak volna nekik.

Helyesen:

